

عبور از رکود

در باره شعار سال ۱۴۰۳؛ جهش تولید با مشارکت مردم

دکتر امین مقدم - عضو هیئت نمایندگان اتاق تهران و مدیرعامل نساجی زرباف امین

رهبر معظم انقلاب اسلامی «جهش تولید به نظر کار بزرگ و شاید در نظر بعضی نشدنی بیاید، لکن بنده معتقدم با توجه به بخش دوم این شعار، یعنی مشارکت مردم، شدنی است. اگر ما این توفیق را پیدا کنیم که همت مردم، سرمایه مردم، ابتکار مردم، حضور جدی آحاد مردم را در عرصه اقتصادی وارد کنیم، در واقع یک بسیج مردمی در امر اقتصاد بکنیم، تولید هم می تواند به جهش برسد.»

« مفهوم شعار سال ۱۴۰۳

همچنان که انتظار می رفت شعار سال ۱۴۰۳ از جنس اقتصادی بود. یعنی «نقطه ضعف اساسی کشور عبارت است از مساله اقتصاد، این جهش بدون مشارکت مردم و بدون حضور مردم اتفاق نخواهد افتاد. اگر ما بخواهیم جهش تولید داشته باشیم، بایستی اقتصاد را مردمی کنیم، باید پای مردم را به عرصه تولید به نحو محسوسی باز کنیم، موانع حضور مردم را برطرف کنیم.»

آنچه در پیام نوروزی رهبر انقلاب تشریح شده معطوف به مشارکت اقتصادی در معنای اعم آن یعنی «مردمی کردن اقتصاد» است که پیشتر مولفه های آن در سیاست های کلی اصل ۴۴ قانون اساسی ابلاغ شده است که در این اصل «بخش خصوصی شامل آن قسمت از کشاورزی، دامداری، صنعت، تجارت و خدمات می شود که مکمل فعالیت های اقتصادی دولتی و تعاونی است.»

شعار امسال دو بخش دارد. بخش نخست برای مردم خیلی غریب نیست و مقام معظم رهبری در سال های پیش نیز بر آن تاکیدات فراوانی داشته اند.

از منظر اقتصادی نیز هنگامی که تولید بالا می رود، ثروت و رفاه حاصل می شود و این مساله قطعی است. اما بخش دوم یعنی مشارکت مردمی، جدید و وجه متمایز شعار امسال است.

وقتی از مشارکت مردمی سخن می گوئیم، منظور بخش خصوصی است و این بخش به حیطة تولید وارد می شود، رأس این هرم یک شخص قرار دارد و تا پایین هرم تولید از مدیران تا کارشناسان و کارگران

در چرخه تولید قرار دارند و در فعالیت تولیدی مشارکت می کنند.

« ابزارهای رسیدن به شکوفایی اقتصاد

با این حال و با توجه به اقتضائات کنونی کشور باید ابزارهایی از قبیل استفاده بهینه از زیر ساخت های کشور، بها دادن به ابتکارات مردمی، استفاده موثر از قدرت مدیریت فعالان اقتصادی و فعالان مدیریتی و نیروهای جوان تحصیل کرده و همچنین حمایت از شرکت های دانش بنیان جهت شکوفایی اقتصاد کشور مورد توجه قرار بگیرد. به عبارت دیگر، همه چرخ دنده های بزرگ و کوچک کشور باید به کار بیفتد؛ همه باید تلاش کنند تا به یک نتیجه دلخواه رسید.

« پیش نیازها برای مردمی شدن اقتصاد

دو شاخص «تامین سرمایه اجتماعی» و «اجبای اعتماد عمومی» پیش نیازی ناگزیر برای مردمی شدن اقتصاد است. سرمایه اجتماعی به موفقیت برنامه های توسعه منجر می شود و اعتماد اجتماعی عبارت است از تمایل فرد به قبول ریسک در یک موقعیت اجتماعی که این تمایل مبتنی بر حس اطمینان به این است که دیگران به گونه ای که انتظار می رود عمل کرده و شیوه ای حمایت کننده در پیش خواهند گرفت.

در واقع زندگی انسان، بدون اعتماد اجتماعی تحمل‌ناپذیر خواهد بود. این امر ممکن است باعث ازهم‌پاشیدگی فرد و نابودی شود.

اعتماد به عنوان یکی از ارکان تشکیل‌دهنده مفهوم سرمایه اجتماعی، یکی از مفاهیم کلیدی جامعه‌شناسی است. جامعه‌شناسان ایجاد همبستگی اجتماعی و مشارکت عمومی جامعه را ناشی از عواملی چون اعتقادات و احساسات مشترک و تعادل و هماهنگی میان باورها و ارزش‌ها می‌دانند و عامل اصلی واگرایی انسان‌ها را جدال و ستیز و کمبود امکانات مادی تلقی می‌کنند.

۴ موانع و چالش‌های شعار سال

۱- نبود استراتژی بلندمدت

به نظر می‌رسد ورای همه موانع و الزامات رونق و جهش تولید، تولید و صنعت کشور از نبود استراتژی بلندمدت رنج می‌برد. با تدوین استراتژی صنعتی است که یکپارچگی بین دستگاه‌های اجرایی برای تحقق شرایط رشد تولید و رونق تجارت و سرمایه‌گذاری محقق می‌شود.

رونق تولید و سرمایه‌گذاری و جلب مشارکت مردم و بخش خصوصی، بیش از هر شرایط دیگر به ثبات متغیرهای اقتصاد کلان و قوانین و مقررات نیاز دارد. از طرفی اگر شعار امسال را به معنای کاهش سهم دولت در اقتصاد در راستای سیاست‌های کلی اصل ۴۴ بدانیم، این موضوع باید مورد بررسی قرار بگیرد که دولت تا چه میزان زمینه‌های کاهش سهم خود در اقتصاد و جلب مشارکت بخش خصوصی را فراهم کرده است؟

بررسی‌ها حاکی از این است که خصوصی‌سازی طی سال‌های اخیر از ریل خارج شده و دولت اساساً تمایلی به واگذاری اقتصاد به بخش خصوصی واقعی ندارد. دیگر زمینه‌های مشارکت مردم در اقتصاد همچون بخش تعاون و بازار سرمایه نیز به دلایل مختلف از جمله بی‌اعتمادی مردم، با ناکامی‌هایی روبرو بوده است.

همچنین سیاستگذار و قانون‌گذار به‌عنوان اقدام ابتدایی برای جلب مشارکت مردم و بخش خصوصی، خواسته‌های نمایندگان بخش خصوصی را که اتاق

و تشکل‌ها هستند به عنوان نمایندگان مردم در سیاستگذاری‌های ارزی و تجاری اعمال نمی‌کنند.

۲- چالش در بخش تقاضا

از طرف دیگر جهش به معنای تغییر افزایش سطح تولید نسبت به نقطه شروع است و اگر این اتفاق رخ دهد تولید نیازمند محلی برای عرضه است.

با بررسی شرایط کلی صنعت و اقتصاد درمی‌یابیم که اگر صاحب بنگاه بخواهد تمام ظرفیت تولید را به کار بگیرد، این امر دشوار نیست، اما باید پیش زمینه‌های لازم برای تولید بیشتر فراهم شود. اگر بنگاه با ظرفیت‌های فعلی به صورت دو شیفت تولید انجام دهد،

در بخش تقاضا چالش به وجود خواهد آمد، زیرا قدرت خرید مردم به نسبت کم است و تنها در بخش‌هایی از صنعت درباره حجم عرضه نگرانی کمتر است که در آن بخش‌ها کالا تولید نشود و وارداتی نیز نداشته باشیم.

۳- تامین مواد اولیه و داشتن میزان نقدینگی

یکی از مسائل مهم واحدهای اقتصادی در ایران تامین مواد اولیه و داشتن میزان نقدینگی مطلوب است. به دلیل وجود تورم زیاد در اقتصاد ایران تسهیلات باید منطقی و به مقدار کافی به بنگاه‌ها اعطا شود. نگرش دولت و بدنه حاکمیت به اقتصاد نباید مداخله‌گرانه باشد، بلکه دولت باید به دنبال چابک نگه‌داشتن خود باشد ولی در شرایط امروز دولت اجازه فعالیت آزادانه بدون مداخله را به بنگاه‌ها نمی‌دهد.

مشکل امروز اقتصاد این است که دولت در حال

رقابت با بخش خصوصی است، در حالی که باید قانون‌گذاری کند و بخش خصوصی و مردم را نیز در روند قانون‌گذاری دخیل کند. در پایان می‌توان گفت آفت رسیدن به شرایط مطلوب‌تر مقاومت افراد ذی‌نفعی است که در بدنه دولت نیز حضور دارند و از فعالیت آزادانه بنگاه‌ها جلوگیری می‌کنند.

۴ نکاتی درباره تحقق شعار سال ۱۴۰۳

* اقتصاد مقاومتی، نظریه سیاستی نظام اسلامی در مسیر پیشرفت اقتصادی ماست؛ اقتصاد مقاومتی بیش از همه بر مدار تولید ملی، امکان تحقق خواهد داشت و تقویت و رشد زیرساخت‌های فرهنگی و سیاسی و اقتصادی تولید، از ضروریات این مهم است؛ بنیادهای نظری جهش تولید بر مدار مردم، باید بر پایه ادبیات نظری درباره اقتصاد مقاومتی طرح شود و جغرافیای گسترده مباحث طرح‌شده در بیانات رهبر گرامی انقلاب، این مهم را تمهید خواهد کرد. * نقش موانع و عوامل تضعیف‌کننده داخلی در تولید و پیشرفت (مثل فساد، کم‌کاری و تبلی، ضعف بهره‌وری، ضعف نگاه بلندمدت و راهبردی و...) را بیش از گذشته برجسته نگریست و پیوسته این پرسش را برجسته ساخت که چگونه می‌توان نقش و جایگاه مردم در تولید و پیشرفت ملی را برجسته‌تر کرد؟

* مردم، محور شکل‌گیری، پیروزی و بقای انقلاب اسلامی هستند و جهش تولید نیز وابسته به همین رکن اساسی است

«مردم در همه این دوران‌ها قهرمان اصلی ماجرا و سرگذشت انقلاب بوده‌اند (رهبر انقلاب ۱۴۰۱/۰۶/۰۸)

اقتصاد کشور از راه توسعه تجارت و به ویژه صادرات غیرنفتی به عنوان یک تشکل تاثیرگذار بیش از پیش مهم جلوه خواهد کرد.

اصل وجودی اتاق‌های بازرگانی همفکری صاحبان صنعت، معدن و تجارت است. اتاق‌های بازرگانی در اصل منعکس‌کننده مشکلات و مسائل بخش تجارت، صنعت و معدن کشور است و تنها سازمان صدرصد خصوصی کشور است که در میان نهادهای دولتی جایگاه ویژه‌ای دارد.

تحلیلگران اقتصاد ایران معتقدند بخش خصوصی و دولت، مکمل هم هستند نه جایگزین هم.

فرایند رشد و توسعه اقتصادی در دیبای امروز و آینده به حدی پیچیده است که قطعاً از اتاق بوروکرات‌های دولتی، رشد و توسعه در نمی‌آید. به همین جهت بخش خصوصی باید برای نظریه‌پردازی در این حوزه اقدام فعالانه داشته باشد.

با به‌کارگیری تمام توان همراه با همکاری دو بخش دولتی و خصوصی و استفاده از مراکز تحقیقاتی و دانشگاهی به دور از بخشی‌نگری و با تدوین برنامه جامع می‌توان نظر هر دو بخش را جلب کرد.

از این رو اقتصاد و صنعت ایران نیاز به تبادل فکری بین بخش خصوصی و دولتی داشته تا به این وسیله بتواند در رتبه اقتصادی کشور نقش شایانی داشته باشد.

صنعت نساجی در اقتصاد ایران نه تنها رتبه پایینی ندارد، بلکه با برنامه ریزی‌های اصولی می‌شود برای رونق اقتصادی کشور روی این صنعت حساب باز کرد. این صنعت حتی برای ورود به تجارت جهانی مشکلی ندارد چرا که در این زمینه لذت رقابت را چشیده است و می‌تواند نتیجه خوبی بگیرد.

سرمايه‌گذاري در صنعت نساجی توجیه اقتصادی دارد و ایجاد اشتغال و خودکفایی از ویژگی‌های این صنعت است. منسوجات بخش عمده صادرات غیرنفتی کشور را به خود اختصاص داده است و در مقایسه با صنایع نساجی دیگر کشورها نه تنها رتبه پایینی ندارد بلکه از بسیاری صنایع دیگر رتبه آن بالاتر است. صنایع نساجی کشور مشکل جدی دارند به این دلیل است که این صنعت با مشکلاتی از قبیل مستهلک بودن ماشین‌آلات روبرو است.

انسانی متخصص، واردات بی‌رویه، کمبود نقدینگی و قاچاق کالا و... از عمده معضلات این بخش محسوب می‌شود.

مشکلاتی که با کم‌توجهی دولت به این صنعت و عدم تزریق سرمایه مورد نیاز در این سال‌ها شدت گرفت و در صورت بی‌توجهی به این مسائل و در نظر نگرفتن آنها به زودی شاهد افول بیش از پیش این صنعت خواهیم بود.

از سوی دیگر صنعت نساجی و پوشاک در دنیا در گروه صنایع پرسود قرار دارد و توجه ویژه به این بخش موجب شده تا گردش مالی آن به حدود هزار و ۴۰۰ میلیارد دلار در سال برسد؛ رقمی که سهم اندکی از آن به ایران اختصاص دارد.

بر اساس آمار اعلام شده از سوی انجمن صنایع نساجی ایران در حال حاضر گردش مالی این بخش ۹ تا ۱۰ میلیارد دلار (کمتر از یک درصد) است که در صورت رفع موانع و مشکلات این صنعت امکان رشد این رقم وجود دارد.

۴ اقدامات اساسی برای رسیدن به رشد

* توجه صنایع نساجی و پوشاک به سلیقه بازارهای جهانی

* شرکت در نمایشگاه‌های تخصصی نساجی و پوشاک و حمایت اتاق‌های بازرگانی

* ایجاد برند و حمایت از برندهای موجود

* افزایش کیفیت تولیدات نساجی و پوشاک و توجه به استانداردهای بین‌المللی

* استفاده از تکنولوژی و ماشین‌آلات به‌روز در صنعت نساجی و پوشاک کشور

* جذب سرمایه‌گذاری خارجی و انتقال دانش و مهارت.

۴ کلام آخر

کشور برای رسیدن به آنچه در چشم‌انداز خود متصور شده است باید حضور بخش خصوصی را در اقتصاد کشور پررنگتر کرده تا به رشد اقتصادی مطلوب مورد نظر برسد.

دولت بدون اعتماد به بخش خصوصی نمی‌تواند از گردنه‌های سخت اقتصادی عبور کرده و جهش تولید را رقم بزند. اینجاست که نقش اتاق‌های بازرگانی در

* تحلیل نقش موانع خارجی و به‌ویژه تحریم‌های استکبار جهانی، یکی دیگر از جنبه‌های ضروری در این موضوع است؛ نکته کلیدی در تحلیل این وضعیت، توجه به نقش و جایگاه مردم است.

* بازخوانی الگوها و تجربه‌های موفق اقتصادی در چهل و پنج سال گذشته، الهام‌بخشی انقلاب اسلامی در ساحت اقتصاد را برجسته خواهد کرد. معانی و آرمان‌های بزرگ، همواره به اسوه‌هایی نیازمندند که تحقق آنها را امکان‌پذیرتر و میسرتر خواهد کرد.

* تقویت روحیه کار و تولیدگرایی، پرهیز از مصرف‌گرایی و توجه به ساده‌زیستی، تقویت توجه به کالاهای داخلی، بهبود اتقان‌کاری، افشای اهداف دشمن در اعمال تحریم‌ها، قوت‌ها و دستاوردهای نظام اسلامی به‌ویژه در حوزه اقتصاد.

۴ جایگاه صنعت نساجی و ارتباط آن با

تحقق اهداف شعار سال

نساجی را می‌توان از جمله صنایعی محسوب نمود که به دلیل سهولت دستیابی و ارتقای فناوری آن، بازار مصرف به شدت پرتقاضای داخلی و از همه مهم‌تر، وجود مواد اولیه در داخل کشور، از پتانسیل بالایی برای جهش تولید برخوردار است؛ صنعتی که از ارزش افزوده بالایی برخوردار است و بسیاری از کشورها فاز اول صنعتی شدن را با عبور از آن آغاز کردند. با این حال این صنعت هنوز نتوانسته به جایگاه خود در جهان دسترسی پیدا کند.

صنعت نساجی و پوشاک در رده صنایعی قرار دارد که مزایای بسیار آن از جمله قدرت اشتغال‌زایی بالا، ارزآوری، تولید ثروت ملی، نیاز به سرمایه‌گذاری کمتر نسبت به سایر صنایع، ارزش افزوده بالا و... موجب شده تا بسیاری از کشورها صنعتی شدن خود را از صنایعی مانند نساجی و پوشاک آغاز کنند، با این حال کم‌توجهی به صنعت نساجی و پوشاک در ایران موجب شد تا این صنعت در سال‌های اخیر نه تنها رشد را تجربه نکند، بلکه با رکود نیز مواجه شود.

به گفته فعالان این صنعت در سال‌های اخیر نساجی به دلایل مختلفی دچار نوسان در بازار و تولید شد و برخی از شرکت‌ها و کارخانه‌های بزرگ نیز رکود و ورشکستگی را تجربه کردند.

بهره‌گیری از ماشین‌آلات فرسوده، کمبود نیروی